

Sveučilište u Dubrovniku

prof. dr. sc. Nikša Burum

Program rada kandidata za rektora Sveučilišta u Dubrovniku

za mandatno razdoblje od 1. 10. 2020. do 30. 9. 2024.

Dubrovnik, ožujak 2020.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Znanstveno-istraživačka djelatnost.....	5
3. Nastavna djelatnost.....	9
4. Poslovanje i organizacija	15
5. Zaključak	21

1. Uvod

Poštovani članovi Senata Sveučilišta u Dubrovniku. Prijedlog programa rada prikaz je kontinuiteta provedbe mjera poduzetih u proteklome mandatnom razdoblju od listopada 2016. godine. Tijekom naznačenog razdoblja stabilizirano je poslovanje Sveučilišta u Dubrovniku i stvoreni su preduvjeti za njegovu tranziciju u sljedeću razvojnu fazu. Pritom, obilno i mnogovrsno ulaganje u znanstveno-istraživačku i nastavnu infrastrukturu, uz prateću promjenu strukture i broja zaposlenika rezultiralo je dosezanjem najviših razina znanstvene produktivnosti, projektne uspješnosti i međunarodne prepoznatljivosti Sveučilišta od njegova osnutka.

Jačanje postojećih i izgradnja novih kapaciteta poradi održivoga razvoja Sveučilišta u Dubrovniku jamče da će ono i u budućnosti obavljati svoju ulogu ključnog pružatelja visokog obrazovanja i čuvara hrvatskog identiteta na krajnjem jugu Republike Hrvatske. U proteklome mandatnom razdoblju, izgradnjom Studentskog doma, kojega se otvorenje očekuje do ljeta 2020. godine, otklonjene su, u nastavnom smislu, glavne infrastrukturne prepreke za daljnji razvoj Sveučilišta. Uz to su privedene kraju aktivnosti na pokretanju prvoga poslijediplomskog doktorskog studija, koji je uspješno prošao recenzentski postupak. Njegov se početak očekuje do lipnja 2020. godine. U skladu sa suvremenim trendovima i potrebama tržišta rada pokrenuto je više novih, a revidirani su i postojeći nastavni planovi i programi.

Sve izloženo pokazuje kontinuitet rada generacija zaposlenika i uprava Sveučilišta u Dubrovniku, koji su svojim umijećem, radom i zalaganjem omogućile njegovo osnivanje i njegov daljnji prosperitet, osiguravši prostorne kapacitete i ljudske resurse za nesmetano odvijanje svih sveučilišnih aktivnosti, što je zahtijevalo iznimne napore da se osigura nesmetano poslovanje Sveučilišta u osobito izazovnom razdoblju recesije, koja ga je pogodila u njegovoj ranoj razvojnoj fazi. Posljedice koje je ona ostavila na kadrovski i infrastrukturni razvoj Sveučilišta osjećale su se i tijekom proteklog mandata, pa je znatan dio aktivnosti bio usmjeren na njihovo uklanjanje.

Izazovi koji se postavljaju pred Sveučilište u idućem razdoblju prvenstveno su usmjereni prema održavanju dostignutog trenda u povećavanju znanstvene izvrsnosti i projektne uspješnosti, stvaranju uvjeta da se poveća broja studenata i time jača uloga Sveučilišta u lokalnome, regionalnome i nacionalnom socio-ekonomskom prostoru. U tom kontekstu, razvoj Sveučilišta u Dubrovniku u budućem će razdoblju zahtijevati osnaživanje znanstveno-nastavne infrastrukture, ljudskih potencijala, međunarodne prepoznatljivosti i internacionalizacije, kao zalag za održivost poslovanja. Predloženi program rada osmišljen je

u skladu s naznačenim izazovima te je tematski podijeljen u četiri cjeline: „Znanstveno-istraživačka djelatnost“, „Nastavna djelatnost“ i „Poslovanje i organizacija“.

Svjestan poteškoća i izazova što očekuju Sveučilište, s potpunom se odgovornošću prijavljujem za rektora Sveučilišta u Dubrovniku. Smatram da svojim iskustvom i dosadašnjim radom u gospodarstvu, srednjoškolskom i sveučilišnom obrazovanju te znanosti, mogu, zajedno sa svim zaposlenicima Sveučilišta, znatno pridonijeti njegovu boljitku, razvoju i prepoznatljivosti u društvu.

Ovom prilikom želim zahvaliti svim zaposlenicima Sveučilišta u Dubrovniku koji su svojim prijedlozima, idejama, savjetima, a ponekad i kritikama, pomogli da u prethodnom mandatu poboljšamo kvalitetu i ugled Sveučilišta u Dubrovniku i privedemo kraju izgradnju Studentskog doma. Hvala svim bivšim i sadašnjim pročelnicima odjela, članovima Senata, voditeljima službi, zaposlenicima Rektorata Sveučilišta, a posebno jedno veliko HVALA mojim prorektorima: Martinu Lazaru, Nebojši Stojčiću, Sanji Žaja Vrbica i Ivani Pavlić, koji su mi u prethodnom mandatu nesebično pružali veliku pomoć.

2. Znanstveno-istraživačka djelatnost

Tijekom protekloga mandatnog razdoblja Sveučilište u Dubrovniku napravilo je najveći znanstveno-istraživački iskorak od svojeg osnivanja. Izrađen je „Strateški program znanstvenih istraživanja na području humanističkih znanosti Sveučilišta u Dubrovniku za razdoblje 2017. - 2022. godine“, a Ministarstvo znanosti i obrazovanja je 27. veljače 2018. izdalo Sveučilištu dopusnicu za obavljanje znanstvene djelatnosti u znanstvenom području humanističkih znanosti.

Projektna je aktivnost Sveučilišta u kontinuiranom porastu. Ono je tijekom protekloga mandatnog razdoblja ostvarilo uspješne projektne prijave na gotovo svim relevantnim međunarodnim i nacionalnim projektnim natjecajima, pa gotovo da i nema projektne linije koju financira Europska unija u sklopu koje Sveučilište nije sudionik ili koordinator. U više područja naši znanstvenici ostvarili su zapažene međunarodne uspjehe što je rezultiralo objavama više rezultata istraživanja u nekim od vodećih znanstvenih časopisa na svjetskoj razini. U razdoblju od 2017. do 2019. godine znanstvenici sa Sveučilišta u Dubrovniku pokrenuli su mnoštvo projekata, od kojih treba istaknuti: prvi *Obzor projekt* na Sveučilištu u 2018. god (trenutno, na Sveučilištu postoje 3 *Obzor projekta*), prve projekte iz različitih Erasmus natjecajnih linija na Sveučilištu: *Capacity Building*, *Jean Monnet*, *Strategic partnership*, a prvi je put Sveučilište i nositelj projekta financiranoga iz strukturnih fondova (Europski fond za regionalni razvoj). Trenutno su na Sveučilištu aktivna 24 znanstvena i stručna projekta, a od toga ih je polovina ugovorena u 2019. godini. Njihova ukupna vrijednosti je oko 19,3 milijuna kn, od čega je za Sveučilište namijenjeno oko 9 milijuna kuna, a ostatak ide projektnim partnerima. Uz spomenute projekte, znanstvenici Sveučilišta ostvaruju i brojne druge projektne suradnje kao vanjski suradnici na znanstvenim projektima s drugih institucija (HRZZ projekti, Znanstveni centri izvrsnosti, itd.).

Znanstveni iskorak ostvaren je i u području projekata koje financirana Hrvatska zaklada za znanost, pri čemu je važno naglasiti da je znatno povećan broj projektnih prijava na natječaje ove zaklade, pa je time povećan broj projekata na kojim je Sveučilište u Dubrovniku nositelj. Neki od tih projekata uspješno su okončani tijekom proteklog mandatnog razdoblja kao najviše rangirani projekti u svojem području. Znanstvenici Sveučilišta prvi put sudjeluju i kao vrednovatelji u radu panela Hrvatske zaklade za znanost, na pozicijama za koje je uvjet znanstvena izvrsnost, što također govori o kvaliteti znanstveno-istraživačkog rada zastupljenoga na Sveučilištu u Dubrovniku.

Napravljen je i iskorak u prenošenju znanja Sveučilišta partnerima u drugim zemljama, pa tako ono putem Erasmus+ programa Sveučilište u svojstvu koordinatora ili suradnika podiže znanstvene kapacitete visokoobrazovnih i znanstvenih institucija u partnerskim zemljama Europske unije, što je još jedan pokazatelj znanstveno-istraživačke izvrsnosti.

Udio znanstvenih radova objavljenih u časopisima prvog i drugog kvartila referentne baze *Web of Science* (WoS) samo u 2019. godini iznosi oko visokih 50 %. Citiranost znanstvenika Sveučilišta u Dubrovniku u kontinuiranom je višegodišnjem porastu, i posebno ohrabruje činjenica da, za razliku od prethodnih razdoblja, znanstvena produkcija nije koncentrirana na nekoliko znanstvenika unutar jednog područja, nego je ostvarena u svim znanstvenim područjima kojima se Sveučilište bavi, i uključuje velik broj znanstvenika. Svakako je vrijedno spomenuti da je u razdoblju od 2017. do 2019. objavljeno 217 WoS radova, i da je pritom najveća produktivnost bila u zadnjoj, 2019. godini (81 rad), od čega njih 40 u najvišim kategorijama Q1 i Q2.

Svi ti rezultati prije svega su rezultat pojačanog angažmana zaposlenika Sveučilišta. Uprava je pritom, u okviru svojih mogućnosti, tijekom protekloga mandatnog razdoblja nastojala stvoriti uvjete za znanstveno-istraživački rad svojih djelatnika. U skladu s tim, doneseno je više mjera poradi poticanja znanstvene izvrsnosti, poput: raspodjele sredstava za višegodišnje institucijsko financiranje znanosti (VIF) temeljem kvalitete znanstvene produktivnosti, dodjela financijskih poticaja prijaviteljima projekata na europske natječaje i natječaje Hrvatske zaklade za znanost, čiji projektni prijedlozi prođu prvi krug vrednovanja, a sukladnu s financijskim mogućnostima poticao se i razvoj mladih znanstvenika Sveučilišta.

Izdavačka djelatnost Sveučilišta u kontinuiranom je kvalitativnom i kvantitativnom porastu. Časopisi *Naše More* i *Ekonomska misao i praksa* uvršteni su u znanstvenu bazu *Web of Science* (WoS), i bilježe kontinuirani rast priljeva znanstvenih radova iz svih dijelova svijeta. Rad sveučilišnih znanstvenih časopisa reguliran je prvi put donesenim pravilnicima o njihovom radu, čime je osigurano njihovo kontinuirano i neometano poslovanje, unatoč činjenici da je resorno ministarstvo ukinulo njihovo financiranje. Sveučilište je izdalo i znatan broj znanstvenih djela, a bilo je i organizator više znanstvenih i stručnih skupova koji su okupljali znanstvenike, kreatore društvenih politika i razne dionike iz društveno-ekonomskog okruženja.

Znanstvena prepoznatljivost Sveučilišta u lokalnoj zajednici osobito je došla do izražaja pokretanjem znanstvenih tribina kojima bi se popularizirala znanost, i one su postale nezaobilazni događaji za studente i stanovništvo Grada Dubrovnika. Obradivanjem aktualnih znanstvenih i društvenih tema, tribine kontinuirano privlače velik broj posjetitelja i pronose

glas o izvrsnosti znanstvenog rada na Sveučilištu u Dubrovniku. U njihovu radu do sada su sudjelovali brojni znanstvenici sa Sveučilišta u Dubrovniku i poznati znanstvenici iz hrvatske i svjetske akademske zajednice. Dosad je održano deset znanstvenih tribina na koje su se osvrnuli i državni mediji. Svakako valja spomenuti i sudjelovanje u brojnim projektima popularizacije znanosti: „Noć istraživača“, „Festival znanosti“, radionice za djecu i odrasle, itd. čime su se znatno povećala vidljivost Sveučilišta u društvenoj i znanstvenoj sredini Grada i Županije.

Održivost i porast dostignute razine u znanstveno-istraživačkoj izvrsnosti u idućem razdoblju čvrsto su povezane s infrastrukturnim, financijskim i kadrovskim mogućnostima. Znanstveni rad u više područja zahtijeva ulaganja u znanstveno-istraživačku infrastrukturu. Niska razina ulaganja resornog ministarstva u istraživanje i razvoj u Republici Hrvatskoj, uz sredstva za znanstveno-istraživačku infrastrukturu neizostavna su prepreka u ovom procesu. Uprava i znanstvenici sa Sveučilišta, u idućem razdoblju moraju uložiti dodatne napore u privlačenje sredstava iz međunarodnih i nacionalnih projekata, koji među prihvatljive troškove ubrajaju ulaganje u znanstveno-istraživačku infrastrukturu.

Osobito zahtjevan problem je vođenje kadrovske politike kao preduvjeta za porast znanstveno-istraživačke izvrsnosti. Izostankom ulaganja resornog ministarstva poradi povećanja znanstveno-nastavnog kadra i znanstvenog pomlatka, potpisivanjem kolektivnog ugovora, postojeći je nastavni kadar postao visoko nastavno opterećen. Time je ograničena njegova mogućnost da se bavi osobnim znanstveno-istraživačkim radom. Poradi toga, Sveučilište u idućem razdoblju mora kontinuiranim dijalogom s bitnim čimbenicima na nacionalnoj razini ishoditi povećan broj zaposlenika u suradničkim i znanstveno-nastavnim zvanjima kako bi se omogućila ravnomjernija raspodjela radnog vremena između znanstveno-istraživačkih i nastavnih aktivnosti.

Financijska ograničenja u poboljšanju znanstveno-istraživačkog rada potrebno je prevladavati i jačanjem suradnje s gospodarstvom. Suvremena sveučilišta aktivni su čimbenici u lokalnim, regionalnim i nacionalnim okvirima jer znatan dio svojih prihoda ostvaruju pružanjem usluga na tržištu.

Bitno ograničenje u znanstveno-istraživačkom radu uzrokovano je nedostatkom administrativnog osoblja za potporu projektnim aktivnostima. Iako je Sveučilište svojim ustrojem predvidjelo radna mjesta za osnivanje Ureda za znanost, on nije realiziran zbog zabrane zapošljavanja administrativnog osoblja koju je izdalo resorno ministarstvo. U budućnosti je, prilikom projektnih prijava, potrebno poticati planiranje sredstava za

zapošljavanje administratora. Time bi se stvorili uvjeti za osnivanje Ureda za znanost, koji bi pružao potporu znanstvenicima u administraciji projekata.

Jedan od važnih ciljeva u podizanja kvalitete istraživanja i stručnoga rada jest i jačanje međunarodne prepoznatljivosti i vidljivosti Sveučilišta. Poradi toga ono će i dalje poticati sklapanje novih međuinstitucionalnih sporazuma, pa će se strateški planirati nove suradnje temeljene na načelima kompatibilnosti i komplementarnosti, te proširivati zemljopisni obuhvat suradnje na dijelove svijeta s kojima danas nemamo suradnju. Pritom valja poticati suradnju s institucijama koje nam prednjače u kvaliteti i razvoju svojih istraživačkih i studijskih djelatnosti (poradi stjecanja novih znanja), ali također i povezivanje s onima što za nama zaostaju (radi diseminacije vlastitog znanja).

Svakako treba imati na umu da tijekom ove i iduće godine istječe većina potpisanih ugovora o bilateralnoj suradnji, čime Sveučilište završava svoj prvi ciklus međunarodnog razvoja. Daljnji se međunarodni razvoj treba temeljiti na stečenom iskustvu, kao i smjernicama koje su utemeljene na današnjim strateškim dokumentima Sveučilišta. Cilj je uz ostalo da ono postane predvodnik među hrvatskim sveučilištima u procesima internacionalizacije, te da bude prepoznat u europskim razmjerima u odabranim znanstvenim i umjetničkim područjima.

Uključivanje Sveučilišta u raznovrsne međunarodne međuinstitucijske asocijacije i mreže također će osigurati bolji međunarodni ugled i prepoznatljivost. Cilj takvih sveučilišnih asocijacija i mreža (primjerice *European University association*, *European University Foundation*, CEEPUS, Mreže europskih sveučilišta i sl.) jest jačanje suradnje među institucijama članicama, njihov zajednički utjecaj na donositelje odluka iz područja visokog obrazovanja i istraživanja u stvaranju okvira za istraživačku i obrazovnu suradnju, lakši pristup međunarodnim izvorima financiranja, bolja međunarodna vidljivost, zajedničko pokretanje istraživačkih projekata i sl.

Kako bi bilo međunarodno prepoznato, Sveučilište se mora neprestano skrbiti o procjeni svoje kvalitete i uspješnosti. U tome smislu ono će sustavno provoditi postupke međunarodne evaluacije i rangiranja, te će se snažno poticati dobivanje i obnavljanje postojećih međunarodnih certifikata (ISO 9001, HR Excellence in Research) kojima se potvrđuje kvaliteta. Povremeno će se provoditi i različite vrste usporedbe sa svjetskim sveučilištima istoga ili nešto višeg ranga. Postupci usporedbe provodit će se u različitim znanstvenim područjima i disciplinama, pa će tako biti moguće lakše identificirati ona područja u kojima Sveučilište ima najvišu međunarodnu poziciju, ali i ona u kojima zaostaje.

3. Nastavna djelatnost

Uz znanstvenu, Sveučilište u Dubrovniku ima i obrazovnu misiju. Tijekom proteklog razdoblja sustav visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj pogođen je nepovoljnim demografskim trendovima i iseljavanjem, što je rezultiralo padom broja upisanih studenata na preddiplomske i diplomske studije. Dubrovnik, kao najveće hrvatsko turističko središte i jedini sveučilišni grad bez riješenih pitanja studentskog smještaja i prehrane - osobito je pogođen takvim problemima, što se ogleda u padu broja studenata pristiglih izvan Dubrovnika koji nisu u mogućnosti pronaći smještaj na području Grada po prihvatljivim cijenama.

Tijekom protekloga mandatnog razdoblja Sveučilište je privelo kraju projekt izgradnje Studentskog doma i otvorenje se očekuje u idućim mjesecima; na njegovoj realizaciji radile su sve uprave Sveučilišta od njegova osnivanja. Na ovaj način rješava se ključna infrastrukturna prepreka razvoju Dubrovnika kao sveučilišnog grada i razvoju Sveučilišta u Dubrovniku kao temeljnog nositelja u tom procesu. Međutim, infrastruktura samo je jedan segment problema privlačenja studenata, pa je u tom smislu potrebno poduzeti daljnje korake.

Privlačnost nastavnih programa Sveučilišta određuje njihova aktualnost i prilagođenost potrebama tržišta rada. Sveučilište je tijekom proteklog mandatnog razdoblja revidiralo sljedeće nastavne programe:

R.br.	Studij	Akadska godina od koje se izvodi
1.	Diplomski sveučilišni studij Primijenjeno/poslovno računarstvo	2018./2019.
2.	Preddiplomski sveučilišni studij Konzervacija-restauracija; smjerovi Drvo, Papir, Tekstil, Metal, Keramika,	2018./2019.
3.	Diplomski sveučilišni studij Konzervacija-restauracija; smjerovi Drvo, Papir, Tekstil, Metal, Keramika,	2018./2019.
4.	Preddiplomski sveučilišni studij Primijenjena ekologija mora	2020./2021.

pa je pokrenulo i nove programe:

R.br.	Studij	Akademski godina od koje se izvodi
1.	Preddiplomski stručni studij Hotelijerstvo, restoraterstvo i gastronomija	2016./2017.
2.	Specijalistički diplomski stručni studij Financijski menadžment	2016./2017.
3.	Poslijediplomski specijalistički studij Upravljanje kvalitetom i održivim razvojem u turizmu	Natječaj na 163. sjednici Senata
4.	Poslijediplomski sveučilišni (doktorski) studij „Poslovna ekonomija u digitalnom okruženju“, zajednički studij UNIDU u EFZG	2020./2021.
5.	Specijalistički diplomski stručni studij „Hotelijerstvo“	2020./2021.

Prepoznajući potražnju za stručnim studijima, Sveučilište je donijelo i odluku o pokretanju stručnog studija Financijski menadžmentu, koji se izvodio u Pločama i Dubrovniku. Ponudu nastavnih programa u idućem razdoblju potrebno je usmjeriti prema inovativnim i konkurentnim preddiplomskim i diplomskim studijima koji će privlačiti studente ne samo iz Hrvatske, nego i iz susjednih zemalja, te ostalih dijelova svijeta. Inovativna ponuda nastavnih programa ključan je, ali ne i jedini preduvjet za privlačnost nastavnih programa.

Sveučilište je u proteklome mandatnom razdoblju poduzelo više aktivnosti na podizanju nastavničkih kompetencija zaposlenika, poput radionica za definiranje ishoda učenja (Radionica o ishodima učenja u organizaciji Agencije za znanost i visoko obrazovanje, nazvan „Radionica za visokoškolske nastavnike iz kompetencijskog pristupa planiranju studijskih programa“). Radionicu su do sada pohađala 63 nastavnika, a sljedeći je termin planiran u lipnju 2020. godine.), usavršavanja u području prezentacijskih vještina (Seminar Komunikacijsko-prezentacijske vještine pohađalo je 26 nastavnika, a sljedeći ciklus za 30 nastavnika planiran je 2. - 5. lipnja 2020.) te seminara o najboljim svjetskim praksama u području dijeljenja iskustava i međusobnog ocjenjivanja nastavnika. Samo u tekućoj akademskoj godini (od listopada 2019.) održano je 10-ak takvih radionica, s ukupno više od 170 sudionika. Takve aktivnosti u sljedećem je razdoblju potrebno provoditi kontinuirano, i na taj način osigurati da svaki nastavnik barem jednom tijekom dvogodišnjeg razdoblja ima priliku unaprijediti svoje nastavničke vještine.

U suvremenome visokoobrazovnom prostoru izvrsnost institucija i privlačnost za potencijalne studente ogleđa se i dostizanjem standarda međunarodnih akreditacija. Pojedine

sveučilišne sastavnice već su donijele odluke o pokretanju postupka za dobivanje međunarodnih akreditacija. To je dugotrajan proces koji zahtijeva sustavan angažman svih razina Sveučilišta. Tijekom budućeg razdoblja potrebno je na svakoj sastavnici identificirati relevantne međunarodne akreditacije koje jamče najvišu prepoznatljivost institucije, te ispitati uvjete za njihovo dodjeljivanje pa treba, na razini sastavnica, uz potporu uprave Sveučilišta, donijeti akcijski plan za stjecanje akreditacije.

Suvremene trendove u procesu visokog obrazovanja odlikuje tzv. sektorski usmjereno obrazovanje (eng. *industry oriented education*), kojim se podrazumijeva uključivanje stručnjaka iz realnog sektora u nastavni proces i osmišljavanje nastavnih programa koji uz postojeća stručna znanja izgrađuju transverzalne vještine studenata prijeko potrebne za pospješivanje njihove zapošljivosti. Aktualni nastavni programi Sveučilišta, uz nekoliko iznimaka, ne posvećuju dostatnu pozornost ovom pitanju, pa kao jedan od prioriteta u budućem razdoblju treba postaviti obogaćivanje nastavnih programa sadržajima usmjerenima na izgradnju transverzalnih vještina.

Zapošljivost studenata najbolji je pokazatelj kvalitete nastavnog programa pojedine visokoobrazovne institucije. Iako pokazatelji govore da većina studenata Sveučilišta u Dubrovniku u relativno kratkom razdoblju, od završetka studija, pronalaze zaposlenje u struci - potrebno je kontinuirano djelovati na daljnjoj što bržoj zapošljivosti studenata uz pomoć aktivnosti službe SPOSS i posebice Alumni kluba, sukladno najboljim svjetskim praksama. U siječnju 2020. godine donesena je i odluka o osnivanju studentskog inkubatora digitalnog poduzetništva *Step2digit*, kojega je aktivnosti u budućnosti potrebno jačati, i na taj način oplemenjivati nastavni proces na Sveučilištu u Dubrovniku.

Jedna od odlika suvremenog poslovnog okruženja je stalan i ubrzavani rast znanja, što zahtijeva kontinuirano usavršavanje pojedinca tijekom cijeloga radnog vijeka. Ponuda programa cjeloživotnog učenja Sveučilišta u Dubrovniku uglavnom je nepromijenjena od njegova osnivanja, i sastoji se od programa koji se izvode na Odjelu za ekonomiju i poslovnu ekonomiju i Pomorskom odjelu. Takvi programi kontinuirano privlače velik broj polaznika, i u budućnosti je potrebno ulagati u infrastrukturne uvjete potrebne za njihovo izvođenje. Uz naznačeno Sveučilište u sljedećem razdoblju mora raditi na uvođenju programa cjeloživotnog učenja na svim svojim sastavnicama kako bi povećalo svoju nazočnost u zajednici i financijsku održivost pojedinih svojih sastavnica.

Demografski i migracijski trendovi sugeriraju kako visokoobrazovne institucije u Republici Hrvatskoj u budućnosti neće moći osigurati financijsku održivost ako se budu oslanjale na studente iz Republike Hrvatske. Od svog osnutka Sveučilište u Dubrovniku

osobitu pozornost pridaje internacionalizaciji nastavnog procesa. U proteklom razdoblju promovirane su dvije generacije polaznika dvojnih studija koje Sveučilište izvodi sa Sveučilištem u Palermu (Italija), te su uz to pokrenute aktivnosti na uvođenju studijskih programa na engleskom jeziku.

Sveučilište trenutno ima oko 200 aktivnih ugovora o suradnji, od čega ih je 70 ugovoreno tijekom zadnje tri godine. Većina njih su Erasmus ugovori sa suradnim institucijama iz programskih zemalja. Koristeći se raznim linijama Erasmus programa (KA107, Jačanje kapaciteta u visokom obrazovanju, itd.) ostvarena je i brojna izvaneuropska suradnja, tako da Sveučilište trenutno ima partnere s doslovno svih (naseljenih) kontinenata. Veliki iskorak je napravljen u ugovaranju suradnje i mobilnosti s institucijama iz partnerskih zemalja (KA107), pa su kroz tri godine Sveučilištu dodijeljeni projekti ukupne vrijednosti od gotovo 2,5 milijuna kuna.

Istovremeno, nastavljen je uzlazni trend porasta dolazne mobilnosti, kako studenata tako i osoblja. Broj dolaznih studenata se u akademskoj godini 2016/17. gotovo udvostručio u usporedbi s prethodnim godinama, pa je dostigao i zadržao troznamenkastu vrijednost. Posebno veseli da se programima mobilnosti sve više koriste i naši studenti i zaposlenici. Znatan je trud uložen u promociju Erasmus programa među našim studentima, a kao rezultat toga Sveučilište je trenutno na prvom mjestu u državi po postotku studenata koji sudjeluju u Erasmus razmjeni.

Kako bi se poticala odlazna mobilnost, u idućem razdoblju treba nastaviti kontinuirano raditi na uklanjanju prepreka i jačanju institucionalne potpore sudionicima mobilnosti (poboljšanje financijskih uvjeta odlaska na mobilnost, smanjenje prepreka za višemjesečnu mobilnost djelatnika, pronalazak odgovarajućeg modela vrednovanja razdoblja mobilnosti nastavnika i istraživača). Uz korištenje mogućnostima Erasmus+ programa, kao osnovnog izvora financiranja, potrebno je uključiti i poticati prijave na druge međunarodne programe mobilnosti, primjerice: CEEPUS program, Fullbright program stipendija, program bilateralnih stipendija, EMBO stipendije, itd. Uz poticaj odlazne mobilnosti paralelno treba raditi na privlačenju stranih istraživača na Sveučilište, bilo radi njihova ugošćivanja, bilo njihova zapošljavanja (na kraće ili duže razdoblje). Pritom se valja više koristiti projektima i drugim dostupnim mogućnostima financiranja.

Sukladno tome, redovito se jednom godišnje održavaju Erasmus tjedni za suradnike s partnerskih institucija. Svaki Erasmus tjedan posvećen je određenoj temi, pa sudionici uz održavanje nastave pohađaju specijalizirane radionice i predavanja, te razmjenjuju iskustva.

Kako bi se podigla razina kvalitete i uklanjale nejasnoće i prepreke, donesen je novi Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti, kojim se, na temelju dosadašnjeg iskustva, detaljnije uređuju pojedini njegovi segmenti.

Daljnji razvoj međunarodne suradnje razrađen je „Strategijom međunarodne i međuinstitucijske suradnje Sveučilišta u Dubrovniku 2019. – 2025.“, donesene 2019. godine. Jedan od primjera međuinstitucijske suradnje je uspostavljena suradnja s konzervatorsko-restauratorskim zavodom *Opificio delle Pietre dure* iz Firenze, jednim od najznačajnijih svjetskih restauratorskih zavoda, s pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Italije. Tijekom 2018. i 2019. godine naš asistent s Odjela za umjetnost i restauraciju boravio je na stručnom usavršavanju u Firenzi, na *Opificio della Pietre dura*, a u svibnju 2018. dvoje zaposlenika *Opificia* boravilo je na Sveučilištu u Dubrovniku, gdje su održali predavanja za studente i javno predavanje u Dubrovniku.

U novije vrijeme internacionalizacija obrazovanja i istraživanja nameće se kao značajka bez koje se ne može planirati razvoj jedne akademske institucije. Sveučilište u internacionalizaciji vidi priliku za profiliranje i osiguranje prepoznatljivosti izvan nacionalnih okvira. Negativni demografski trendovi u Republici Hrvatskoj, te sve veća konkurencija u nacionalnome visokom obrazovanju, nameću potrebu privlačenja stranih studenata. Zato će biti potrebno pokrenuti studijske programe na engleskom jeziku kako bi se povećao broj stranih studenata koji će cijeli svoj studij na stranom jeziku završavati na Sveučilištu u Dubrovniku, ali treba profilirati i određene istraživačke smjernice koje će osigurati nacionalnu i međunarodnu prepoznatljivost. U ostvarenju takva cilja potrebno se oslanjati na Erasmus+ i njegov nasljedni program, kao najvažniji unutar Europske unije namijenjen financiranju mobilnosti i suradnje na polju obrazovanja, pritom se koristeći njegovim različitim aktivnostima za ostvarenje pojedinih zadataka (*Erasmus Mundus, Jean Monnet, Knowledge Alliances* itd.). Usporedno s naznačenim, Sveučilište mora osmisliti akcijski plan za privlačenje studenata iz inozemstva koji će definirati ciljna tržišta, način pristupanja njima, te se preko Rektorskog zbora i odgovornih nacionalnih tijela zalagati da se uklone administrativne prepreke za dovođenje stranih studenata u Hrvatsku.

Razvojni put Sveučilišta mora uzeti u obzir i njegovo širenje na druge dijelove Županije. Tijekom protekloga mandatnog razdoblja pokrenute su aktivnosti za uspostavu studija Sveučilišta u Dubrovniku na Korčuli, što je prvi korak prema izgradnji otočnog kampusa Sveučilišta u Dubrovniku. U sljedećem razdoblju potrebno je, u suradnji s lokalnom zajednicom, stvoriti infrastrukturne uvjete za pokretanje nastavnog procesa u ovom dijelu

Županije, ali istovremeno raditi i na ispunjavanju kadrovskih uvjeta za održivo izvođenje nastave, imajući u vidu postojeće nastavno opterećenje naših nastavnika.

Nastavno opterećenje ključna je prepreka u naporima Sveučilišta za daljnje unapređenje nastavnog procesa. U dogovoru s resornim ministarstvom potrebno je pronaći način za daljnje povećanje broja nastavnog kadra Sveučilišta, posebice u perspektivnim područjima za koja postoji interes studenata, pa bi se time dovelo nastavno opterećenje u prihvatljive okvire i osigurali preduvjeti za pokretanje novih studijskih programa. Uz preddiplomske i diplomske studije Sveučilište će od 2020. godine izvoditi i svoj prvi doktorski studij „Poslovna ekonomija u digitalnom okruženju“, kojemu je pokretanje u suradnji s Ekonomskim fakultetom u Zagrebu u završnoj fazi. U budućnosti je potrebno potaknuti uvođenje poslijediplomskih studija i u drugim područjima, poput tehničkoga i prirodnog.

4. Poslovanje i organizacija

U prethodnom mandatu na Sveučilištu u Dubrovniku provedene su znatne organizacijske promjene. Između ostaloga, reorganizirane su Tehnička služba Sveučilišta i Centar za informatičku potporu (CIP), riješene su neujednačenosti u sistematizaciji (izjednačeni su koeficijenti složenosti poslova tajnicama na sveučilišnim odjelima), a doneseno je i više pravilnika kojima je regulirano poslovanje Sveučilišta (*Pravilnik o raspodjeli sredstava za namjensko višegodišnje institucijsko financiranje znanstvene djelatnosti za 2016. na Sveučilištu u Dubrovniku, Pravilnik o znanstvenim časopisima na Sveučilištu u Dubrovniku, Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Sveučilišta u Dubrovniku, Odluka o mentoru-savjetniku, Odluke o financijskoj potpori koja se dodjeljuje voditeljima projektnih prijedloga prijavljenih na natječaje HRZZ u sklopu programa Obzor 2020 i na natječaje Hrvatske zaklade za znanost, Pravilnik o raspodjeli sredstava za namjensko institucijsko financiranje znanstvene djelatnosti u 2017. na Sveučilištu u Dubrovniku, Odluke o izvedbi nastave na stranom jeziku, Pravilnik o ustroju istraživačkih seminara na Sveučilištu u Dubrovniku, Pravilnik o međunarodnoj mobilnosti, Pravilnik o raspodjeli sredstava za namjensko institucijsko financiranje znanstvene djelatnosti u 2018. na Sveučilištu u Dubrovniku, Pravilnik o ocjenjivanju rada asistenata, poslijedoktoranada i mentora, Strategija međunarodne i međuinstitucijske suradnje Sveučilišta u Dubrovniku 2019. – 2025., Pravilnik o raspodjeli sredstava za temeljno financiranje znanstvene i umjetničke djelatnosti u 2019. na Sveučilištu u Dubrovniku, Strategija ljudskih resursa za istraživače na Sveučilištu u Dubrovniku (2019. – 2022.)* itd.

Uz organizacijske promjene provedeni su bitni pothvati u poslovanju Sveučilišta. Pokrenuti su radovi na izgradnji Studentskog doma, pri čemu je, iz vlastitih sredstava trebalo platiti nekoliko potrebnih studija i vještačenja (revizija troškovnika, izradba studije zaštite građevinske jame, plan zaštita susjednog privatnog objekta, vještačenja sudskog vještaka zbog štete na okolnim objektima, itd.). Na sveučilišnom zemljištu u Čibači, kojim upravlja Zavod za mediteranske kulture, napravljeni su novi platenici i mrežarnik, a s Općinom Župa dubrovačka dogovorena je zamjena i poravnanje granica zemljišta, čime su riješeni infrastrukturni problemi Općine Župa dubrovačka i Sveučilišta u Dubrovniku. U proteklom mandatu kupljena su tri dostavna vozila za poslovanje (Zavodu za mediteranske kulture, Institutu za more i priobalje, Tehnička služba).

Preduvjet da bi se ostvarili svi znanstveni i nastavni ciljevi Sveučilišta - njegova je financijska stabilnost. Na rezultate poslovanja Sveučilišta u proteklome mandatnom razdoblju utjecalo je nekoliko negativnih događaja, poput: prestanka financiranja znanstvenih časopisa resornog ministarstva, ukidanje sufinanciranja troškova studija Povijest Jadrana i Mediterana, povećanje troškova vanjske suradnje u nastavnom procesu. Osobit izazov u osiguravanju likvidnosti Sveučilišta bila je izgradnja Studentskog doma.

Unatoč svemu iznesenom, temeljno poslovanje Sveučilišta tijekom protekloga mandatnog razdoblja bilo je pozitivno. Akumulirani gubitci iz prethodnih razdoblja su sanirani, poslovanje je stabilizirano, pa je 2019. godina zaključena s viškom prihoda većim od 600 000 kn. To je rezultat odgovornog pristupa vođenju financija, ali i porasta projektne aktivnosti i suradnje s gospodarstvom, gdje je dosegnuta najviša razina od osnivanja Sveučilišta. Važno je istaknuti da je smanjena izloženost Sveučilišta samo jednom izvoru financiranja, kakva je bila od njegova osnutka, pa do danas Sveučilište ostvaruje prihode iz više izvora sukladno praksi naprednih suvremenih sveučilišta. Sve to činit će Sveučilište otpornijim na potencijalne financijske poremećaje u budućnosti.

Daljnijim razvojem Sveučilišta potrebno je nastaviti trend diversifikacije izvora financiranja Sveučilišta i povećavati udio financiranja od pružanja usluga gospodarskim subjektima, kao i od suradnje s lokalnom i regionalnom zajednicom. U tom procesu važnu ulogu imat će uspostava *Ureda za znanost, projekte i transfer tehnologije*, kojega je priprema uspostave u tijeku. Istraživački dosezi suvremenih sveučilišta temelj su inovativnih poslovnih pothvata. Jačanjem studentskoga poduzetničkog inkubatora te sveučilišnih poslovno-istraživačkih centara u idućemu mandatnom razdoblju potrebno je jačati poduzetničku kulturu na Sveučilištu i stvoriti uvjete za nastanak tvrtki „kćeri“, koje će unovčiti znanstvene dosege Sveučilišta, i na taj način jačati njegovu financijsku održivost.

U idućem razdoblju treba jačati veze Sveučilišta s gospodarstvom uključivanjem poslovnih subjekata i ostalih dionika u projektne aktivnosti Sveučilišta, sudjelovanjem u inicijativama koje pokreću drugi dionici u lokalnom društveno-ekonomskom životu, te uključivanjem lokalne zajednice u planiranje razvoja Sveučilišta. Pojedine sastavnice Sveučilišta već su poduzele određene korake u tom smjeru (osnivanja Gospodarskog vijeća Odjela za ekonomiju i poslovnu ekonomiju, suradnja Odjela za umjetnost i restauraciju sa *Zakladom Caboga Stiftung*, pružanje stručnih usluga Odjela za primijenjenu ekologiju i Instituta za more i priobalje gospodarstvenicima i tijelima lokalne i regionalne vlasti). Uz naznačeno, Sveučilište od 2019. prvi put sudjeluje u izvođenju specijaliziranih *in-house* edukacijskih programa za gospodarske subjekte. Takve aktivnosti jačaju veze Sveučilišta i

gospodarstva, pridonoseći time financijskoj održivosti Sveučilišta. U budućem razdoblju također je potrebno djelovati na povećanju njihove ponude.

Pozitivni financijski rezultati omogućili su više ulaganja u znanstveno-istraživačku i nastavnu infrastrukturu. Sveučilište je otvorilo i uspješno zaključilo pregovore o otkupu opreme tvrtke u stečaju MARIBIC, pri čemu je oprema, procijenjene vrijednosti većoj od 3,4 milijuna kuna, otkupljena vlastitim sredstvima za iznos od 400 000 kn. Na ovaj način stvoreni su preduvjeti za revitalizaciju Odjela za akvakulturu (Odjela za primijenjenu ekologiju mora), razvoj znanstveno-istraživačkih aktivnosti i suradnju s gospodarstvom u području marikulture. U idućem razdoblju projektnim aktivnostima, suradnjom s gospodarstvom i razgovorima s resornim ministarstvom, potrebno je krenuti u drugu fazu razvoja lokaliteta Bistrina i dovesti u funkcionalno stanje objekte i postojeću opremu, te na taj način stvoriti uvjete za pružanje poslovnih usluga lokalnim gospodarstvenicima i provođenje kompetitivnih znanstvenih istraživanja.

U proteklom razdoblju otklonjene su i poteškoće u izvedbi nastave u računalnim laboratorijima, nastale zbog višegodišnjeg izostanka ulaganja u računalnu infrastrukturu. U suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja realizirana je nabava 100 računala, čime su opremljena dva nova računalna laboratorija, pa je nakon više od deset godina zamijenjeno 40 dotrajalih računala. Na ovaj način ponovno su stvoreni uvjeti za izvođenje računalne nastave u svim zgradama Sveučilišta. U budućem razdoblju potrebno je ustanoviti potrebe za suvremenim pomagalicama u nastavnom procesu, pa na temelju iskazanih potreba nastaviti ulagati u nastavnu infrastrukturu kako bi Sveučilište zadržalo korak sa suvremenim trendovima i omogućilo svojim studentima stjecanje vještina potrebnih na budućem tržištu rada.

Uz sve što je spomenuto, pokrenut je i projekt izgradnje interne računalne infrastrukture Sveučilišta. U dosadašnjim fazama ovog projekta obnovljena je računalna mreža u većini objekata Sveučilišta, te je u svim sveučilišnim objektima u kojim borave studenti uvedena Eduroam usluga kako bi gostujući nastavnici i profesori mogli pristupiti Internetu s autorizacijskim podacima matičnih ustanova. U sljedećim fazama ovog projekta provest će se digitalizacija niza procesa na Sveučilištu u Dubrovniku, za što je već sklopljen ugovor, pa se prvi koraci o tom pitanju očekuju sredinom 2020. godine. Do kraja 2020. godine Sveučilište će digitalizirati procese izdavanja putnih naloga i narudžbenica, čime će se rasteretiti administracija sastavnica. U idućim fazama planirano je uvoditi module za praćenje mentorskog rada, projekata i nastavnog opterećenja, ali i izrade izvedbenih planova i

rasporeda nastave. Svi pobrojani i opisani trebali bi biti, po sadašnjem planu, gotovi do 2022. godine.

Sveučilište je od svojeg osnutka organizirano na odjelskom načelu, a takvom je organizacijom i stupanj integriranosti viši nego u sveučilištima kojima su sastavnice fakulteti. S druge strane, vidljiva je raznolikost u znanstvenome i nastavnom smislu. Uz odjele koji su nositelji znanstveno-nastavne aktivnosti u svojim područjima, u sastavu Sveučilišta djeluje i Institut za more i priobalje, kao nositelj znanstveno-istraživačke djelatnosti, te Zavod za mediteranske kulture, koji je, kao znanstvena, bitan i kao stručna potpora gospodarstvu lokalne zajednice. Mogućnosti stjecanja prihoda svake od sveučilišnih sastavnica različite su, kao što su različite i njihove financijske potrebe, pa te segmente treba razmotriti s posebnom pozornošću i odgovornošću. Zato je primarni izazov u osmišljavanju organizacije Sveučilišta pomiriti integriranost i znanstvenu raznolikost svih njegovih sastavnica. Tu raznolikost svakako bi trebalo iskoristiti kao prednost u poslovanju, znanstvenoj i nastavnoj djelatnosti, te lakšoj prilagodljivosti privrednim i kulturnim potrebama lokalne zajednice.

Na Sveučilištu je otvorena rasprava o ulozi svake od sveučilišnih sastavnica te o razini upravljačke i financijske samostalnosti i odgovornosti svake od njih. Ustrojen je kolegij pročelnika i voditelja studija, koji se redovito sastaje jednom mjesečno i sudjeluje u pripremi ključnih materijala za sjednice Senata. U idućem razdoblju ovaj proces potrebno je podignuti na višu razinu, te odjelima i pročelnicima dati veće ovlasti. Takav pristup podrazumijeva prelazak na tzv. *bottom-up* pristup u planiranju aktivnosti Sveučilišta, tj. izradbu planova financijskih, materijalnih i kadrovskih potreba sastavnica, te njihovom integracijom iskazivanje potreba Sveučilišta i posljedičnu raspodjelu sveučilišnih financijskih sredstava. Ključni preduvjet za to je donošenje sjedinjenog Pravilnika o financijskom poslovanju Sveučilišta do kraja 2020. godine.

U dogovoru s pročelnicima potrebno je razmotriti najbolje prakse inozemnih integriranih sveučilišta s tradicijom dužom od one Sveučilišta u Dubrovniku, pa između različitih modela odabrati onaj koji najbolje odgovara našim potrebama. Trebalo bi potaknuti i osnivanje sveučilišnog Odbora za poslovanje, kojeg bi imenovao Senat od predstavnika svih sastavnica; on bi temeljem iskazanih potreba i financijskih mogućnosti sudjelovao u izradbi financijskog plana, plana nabave i plana ljudskih resursa, utvrđivanju kriterija raspodjele sredstava po sastavnicama i u praćenju realizacije planova iz domene poslovanja.

Bitan korak u jačanju samostalnosti sastavnica Sveučilišta su i aktivnosti na podizanju njihove vidljivosti. U proteklom mandatu pokrenuta je izradba novog vizualnog identiteta, koji je predstavljen na skupu zaposlenika 2019. godine, a definirani su i identiteti svake

sastavnice. Kao dio ovog projekta pokrenuta je i izradba nove internetske stranice Sveučilišta kao i stranica i promotivnih materijala svake od njegovih sastavnica. Po okončanju svih tih aktivnosti krajem 2020. godine sveučilišne sastavnice će prvi put od osnivanja Sveučilišta imati mogućnost vlastite promocije i isticanja komparativnih prednosti koje ih čine znanstveno-nastavno atraktivnima.

Sveučilište raspolaže velikim brojem objekata na području Grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije. Znatno dio ove imovine nije u funkciji, i za Sveučilište u sadašnjem trenutku znači suvišan trošak i neiskorišten kapital. U određenom broju objekata nisu do kraja sređeni ni imovinskopravni odnosi, što otežava prijavu na nacionalne i međunarodne natječaje i stavljanje imovine Sveučilišta u funkciju. U proteklome mandatnom razdoblju Sveučilište je pokrenulo proces sređivanja imovinskopravnih odnosa, pa su okončane aktivnosti na lokalitetu Čibača, a u tijeku je sređivanje dokumentacije za zgradu bivšeg Veleučilišta u Ulici Ćira Carića.

U sljedećem razdoblju potrebno je izraditi *Strategiju upravljanja imovinom*, kojom će se prvo popisati imovina Sveučilišta, a zatim procijeniti njezin potencijal, te definirati budući prostorni razvoj Sveučilišta. Također je potrebno pravno srediti imovinskopravne odnose svih objekata kako bi ih se oni mogli kandidirati za ulaganja, u primjerice poboljšanje energetske učinkovitosti i sl., preko europskih i nacionalnih fondova.

Visoka nastavna opterećenja zaposlenika u suradničkim i znanstveno-nastavnim zvanjima znatno su ograničenije za razvoj Sveučilišta, kako je već istaknuto u prethodnim dijelovima Programa. Iako su u proteklom razdoblju ostvareni određeni pomaci u ovom pitanju, te je zaposleno 15 novih djelatnika - analize opterećenosti nastavnika provedene tijekom izradbe plana ljudskih resursa za 2020. godinu pokazuju kako je Sveučilištu za normalno funkcioniranje potrebno još barem 40 zaposlenika u znanstveno-nastavnom zvanju. Također se moraju intenzivirati razgovori s resornim ministarstvom da bi se nastavio proces kadrovskog osnaživanja Sveučilišta započeo 2017. godine.

Ključno ograničenje u rješavanju kadrovskih potreba Sveučilišta je i pitanje stambenog zbrinjavanja zaposlenika. Stanje na tržištu nekretnina čini gotovo nemogućim rješavanje stambenog pitanja mladim i perspektivnim znanstvenicima Sveučilišta u Dubrovniku, pa mogućnost zaposlenja na Sveučilištu u Dubrovniku čini manje atraktivnim nego u drugim sveučilišnim sredinama u Republici Hrvatskoj. Sveučilište nema svojih resursa za rješavanje stambenog pitanja zaposlenika, ali će u idućem razdoblju intenzivirati razgovore s Gradom Dubrovnikom kako bi se osmislio modalitet stambenog zbrinjavanja i kriteriji

izvrsnosti prema kojim bi se ostvarivala takva mogućnost u sklopu inicijativa poput dubrovačkog modela poticane stanogradnje.

5. Zaključak

U ovom programu sažete su osnovne naznake prema kojima bi se, po mom uvjerenju, trebalo razvijati Sveučilište u Dubrovniku u idućemu četverogodišnjem razdoblju. Razvoj Sveučilišta od iznimne je važnosti za budućnost Grada i ovoga dijela Hrvatske. Sve naznačene smjernice nastale su na temelju brojnih razgovora s nastavnicima, studentima, ostalim zaposlenicima Sveučilišta, gospodarstvenicima, političarima i običnim pukom našega Grada.

Detaljne planove potrebno je razraditi u svim sastavnicama Sveučilišta, potaknuti raspravu i implementirati najbolje ideje na korist Sveučilištu i zajednici. Međutim, niti jedan program, koliko god bio dobar, ne može u potpunosti odrediti smjernice održivosti i razvoja, niti može biti proveden bez sudjelovanja velikog broja zainteresiranih i njihove istinske suradnje. Zato su potrebni ljudi. Rektorova uloga nije samostalno donositi strateške odluke; njegova je uloga stvoriti tim koji će s njim zajednički raditi na boljitku i razvoju Sveučilišta. Rektor treba biti onaj koji koordinira rad Sveučilišta i koji istovremeno sluša, razgovara i potiče zaposlenike da iznose svoje prijedloge i ideje. U duhu dubrovačke povijesti, rektoru je moralna obveza privatni interes podrediti općemu. Zahvaljujem svima koji će svojim glasom podržati ovaj program.

prof. dr. sc. Nikša Burum